

Gospodarske skušnje.

Da kokoši pozimi rade jajca ležejo.

Amerikanci, ki so pravi mojstri o gospodarskih skušnjah, dajejo potem med hrano zmletga popra (ali pa zmlete paprike); navadno vsake tri dni eno majhno žličico 12 kokošim, ki se pa mora s hrano dobro pomešati. Poper ima enako moč, kakor velika kopriva, o kateri je uže davno znano, da po njej kokoši rade jajca ležejo. Al ker sta poper ali pa paprika močnejša in ju kokoši rade uživajo, zato se mora paziti, da se jim tega sredstva preveč ne daje in le toliko, kakor smo ravno rekli.

Malo znan vzrok, da včasih čebele mrjô.

Čebelarji večkrat, če čebele mrjô, mislijo, da mrjô zaradi tega, ker so kak strupen sok iz rastlin posrkale; al to je napačna misel, kajti čebele celó strupen sok znane lepe rastline acaleje srkajo, in iz tega soka strupen méd delajo, ki pa njim samim nič ne škoduje. Nasproti temu je čebelar Duhemin izkusil, da pride na čebele moljek (črvič) — to je celó majhna, samo z drobnogledom vidljiva živalica (acarus), katera se v čebelo zarije tako, da umre. Ta moljek se pogostoma nahaja na solnčnici in prav verjetno je, da na tej rastlini živi in od nje na čebele zleze.

Gospodarske novice.

* Iz primorske drevesnice, kakor druga leta, tako se tudi letos dobi za plačilo pa tudi brezplačno 1 milijon in 80.847 črnega gozdnega lesa (smrekovine, borovine, jelovine itd.), 428.746 listnatih dreves in pa 13.300 sadnega drevja. C. k. ministerstvo kmetijstva je določilo ceno, po kateri naj se prodaja to drevje posameznim gospodarjem ali pa občinam, pa je dovolilo tudi, da se sme revnim občinam in posameznim gospodarjem, ki želijo gozd zarediti, tudi brezplačno dati. Kdor tedaj želi enega ali drugega drevja iz te c. k. velike primorske drevesnice dobiti za plačilo ali pa brezplačno, naj se obrne do c. k. vlade (k. k. Statthaltereii) v Trstu.

* Hranilnice v Avstriji so se od leta 1870. znatno pomnožile. Leta 1870. bilo jih je v Avstriji 193, leta 1878. uže 319. Takrat so šteli hranilnih knjižic še 927.209, lani pa 1 milijon in 424.388, takrat bilo je vloženih 285 milijonov in 706.689 gold., lani 648 milijonov in 617.547 gold. Reservnega fonda bilo je takrat 16 milijonov in 506.754 gold., lani 33 milijonov in 385.484 gold. Do leta 1875. se je vlagalo zmiraj več, kakor izjemalo, potem se je na slabo obrnilo; vendar toliko še se ni izjemavalo, da bi ne bilo več obrestnih denarjev nevzdignjenih v hranilnici ostalo. Lani na pr. so ljudje vložili 185 milijonov in 142.490 gold., a izjemali 191 milijonov in 227.394 gold., nevzdignjenih obresti pa je ostalo 29 milijonov in 678.092 gold. Zato se more reči, da so lani vendar zopet več vložili, nego izvzeli. Prejetega denarja so hranilnice proti vknjiženju (intabulaciji) izposodile 62 odstotkov, na vrednostne papirje 14 odstotkov in 1 odstotek na posestva, ostali denar je ali v blagajnicah ali pa se je na menjice itd. oddal.

Národno blagó.

Spisuje Davorin Trstenjak.

I.

Žale žene.

Po Koroškem, dalje na Štírskem, in sicer po edinem Pohorji in njegovih panogah, ter v Solčavi (Sulzbach) so med narodom znana mitična bitja z imenom „žale žene“. Prvi je bil naš slavní Urban Jarník, ki je ime zapisal in jih tolmačil v „Nymphe“.

Vendar dozdeva se mi, da Jarník imena ni prav slišal, jaz sem našel oblike: žale žene, žalke, želke, žel-žene, in v teh oblikah so mi imena sporočili tudi profesor Brelih iz Ribnice na Pohorji, prof. Štíftar in kmet Ložekar, oba rodóm iz Solčave. Slednji mi je tudi priobčil, da žale žene, žalke, želke najrajši prebivajo v pečevnatih duplah blizo vodá, — pri jezereh, tam se kopljejo, umivajo svoja krasna lica in češje si svoje zlatožolte vlasi.

Krasne so te device, ljudem usmiljene, katerim ponoči oplejejo lán, požanejo pšenico, če kmet ne more dela sam opraviti, varujejo otroke, katere matere na njivah same pustijo, da jih ne odnese orel v svoje gujezdo. Lepo pojejo, posebno o mesečnem svitu; blagoslovijo planinskim pastirjem čredo in storé, da krave imajo obilo mleka. Kravam prinašajo z visokih planin posebno travo, katera povžita jim napolni vimena z obilnim mlekom. Žale žene, žalke, želke se zaljubijo rade v zale fante, pastirje, lovce, in jih vabijo k sebi s čarobnim svojim petjem. Enkrat se je nek lovec zaljubil v žalko, ki mu je povila neskončno lepega otroka, katerega je žalka koj po porodu nesla v svoje krasno poslopje, katero stojí v globlini jezera. Potem pride nazaj, pelje lovca varno po najviših rtih gorá, privabi mu srn in jelenov, da jih je nastrelil lahko, kolikor mu ljubo. Ko lovčeva žena zgreši svojega možá, gre ga iskat, in izvé po planinskih pastirjih, da je v dupli pri Žalki. Stopi v parmo (v Solčavi: parma = Felsgrotte), posvari možá in žalo ženo, ta pa jej dá zlat pojas, in reče, naj se ne jezi, možu ni se nič zgodilo, naj si le pojas opase, in lahko moža zopet nazaj vzame. Ko si je žena zlati pojas opasala, razpokne žena, in žalka skoči z lovcem v jezero, in ni ju bilo več videti.

Znamenita je v tej pravljici ta okoliščina, da tudi v slovenski basni ima pojas, kakor v škandinavskem mitu, po katerem Thor, kedar si pojas opase, vse raznese, — posebno moč.

Kaj pomenjajo imena: žale žene, žalke, želke? Jaz teh imen ne morem iz nobenega drugega temata izvajati, nego iz onega, iz katerega so staroslovenske besede: žal-ati, žel-ati, cupere, desiderare, ruski: žal-ov-at, ljubiti, imeti v milosti.

Prvotni pomen arijanske prakorenike: gar-gal-žal, je: goreti; iz tega so se izobrazili pomeni: želja s sorodno nemško: Gier, Be-gier-de, gierig, gorenja — der Inbrunnst, in ime: žala — žal-ka — žel-ka odgovarja gršk. *χαρά* — *χαριτες*, katero se izvaja iz iste korenike: ghar, — sansk. haryati iz gharyati, gern haben, lieben, — litovski: gėreti, gern haben, gotišk. geiran, begehren.

Nemški mitologi in tudi nekateri slovenski pisatelji so hoteli v naših žalkah najti tirolsko-nemške: „sâlige Fräulein“, a vendar jaz trdim, da tirolske „sâligen Fräulein“ utegnejo slovenskega početka biti, in so mitični ostanki iz onih časov, ko so historično gotovo na Tirolskem bivali Slovenci. Za mojo misel govori ta okoliščina, da je domovina teh „sâligen Fräu-“